

DOI: <https://doi.org/10.36719/2706-6185/23/65-70>

Mircamal Abbasov
Bakı Dövlət Universiteti
magistrant
abbasov4242@gmail.com

BAYDENİN YAXIN ŞƏRQ SİYASƏTİ: TRAMPIN YAXIN ŞƏRQ SİYASƏTİNDƏKİ MİRAS VƏ DƏYİŞİKLİKLƏR

Xülasə

Prezident Bayden 2020-ci il Amerika prezident seçkilərində Tramp administrasiyasından fərqli Yaxın Şərq siyasəti təklif etdi. Bayden öz növbəsində seçki kampaniyasının mətbuat buraxılışında Trampın səhvlərini düzəldəcəyini bəyan etmişdi. Şübhəsiz ki, Trampın Yaxın Şərqdən Asiya və Çinə apardığı xarici siyasət Yaxın Şərqdə siyasi boşluqların və regionun nüfuzlu dövlətlərinin Yaxın Şərqdə aktiv rol oynamasına səbəb olub. Baydenin müəyyən edilmiş nizamın reflekslərinə uyğun olaraq formalaşan əsas siyasətlərin icrasında fərq yaradacaq yanaşmaları, metodları və üstünlükləri var. Baydenin prioritetləri arasında Suriya, kürdlər, S-400 və NATO ilə əlaqələr kontekstində Türkiyə; Trampın pozduğu nüvə sazişinə qayıtmaq məqsədinə görə İran. Buna əsaslanaraq, bu məqalədə Bayden administrasiyasının Yaxın Şərq siyasəti ilə Tramp administrasiyasının İranın nüvə problemi ilə bağlı siyasəti, ABŞ-ın Yaxın Şərqdəki hərbi mövcudluğu və müttəfiqlərin münasibətləri arasındakı oxşarlıq və fərqləri təhlil etmək üçün müqayisəli araşdırma metodundan istifadə olunacaq. Bayden administrasiyası Trampın bəzi siyasətlərini miras alsada, ABŞ-dakı daxili vəziyyətə, demokratiya və insan haqları dəyərlərinə əsaslanaraq dəyişikliklər etsə də, Baydenin Yaxın Şərq siyasətində daha böyük irəliləyiş əldə etmək hələ də çətinliklidir.

Açar sözlər: *Baydenin Yaxın Şərq Siyasəti, Trampın Yaxın Şərq Siyasəti, İranın nüvə problemi, ABŞ-ın hərbi mövcudluğu, insan hüquqları*

Mircamal Abbasov
Baku State University
master student
abbasov4242@gmail.com

Biden's Middle East policy: Legacy and changes in Trump's Middle East policy

Abstract

President Biden has proposed a different Middle East policy than the Trump administration in the 2020 US presidential election. Biden, in turn, declared in the press release of the election campaign that he would correct Trump's mistakes. Undoubtedly, Trump's foreign policy from the Middle East to Asia and China has caused political gaps in the Middle East and influential states of the region to play an active role in the Middle East. Biden has approaches, methods, and preferences that will make a difference in implementing key policies shaped by the reflexes of the established order. Biden's priorities include Syria, the Kurds, S-400 and Turkey in the context of relations with NATO; Iran for its goal of returning to the nuclear deal that Trump violated. Based on this, this article will use a comparative research method to analyze the similarities and differences between the Biden administration's Middle East policy and the Trump administration's policy on Iran's nuclear issue, the US military presence in the Middle East, and the relations of allies. Although the Biden administration inherited some of Trump's policies and made changes based on the domestic situation in the United States, the values of democracy and human rights, it is still difficult to make greater progress on Biden's Middle East policy.

Keywords: *Biden's Middle East Policy, Trump's Middle East Policy, Iran's nuclear problem, US military presence, human rights*

Giriş

ABŞ Dövlət Katibi Hillari Klinton 2011-ci ildə “Foreign Policy” jurnalında “Amerikanın Sakit Okean Əsri” adlı imzalı məqalə dərc etdikdən sonra Obama administrasiyası Asiya-Sakit Okean regionunda yenidən balanslaşdırma strategiyası həyata keçirib. 5 ildən sonra Trampın hakimiyyətə gəlməsi və Çin ilə ABŞ arasında strateji rəqabətin güclənməsi ilə ABŞ Yaxın Şərqdə strateji daralma siyasəti aparır. Bayden administrasiyası hakimiyyətə gəldikdən sonra Trampın yürütdüyü Yaxın Şərq siyasəti Trampın Yaxın Şərq siyasəti ilə müqayisədə müəyyən dəyişikliklərə məruz qalıb, lakin miras qalan hissələr də var. Bayden administrasiyasının Yaxın Şərqdəki siyasəti əsasən Baydenin manifestinə əsaslanır. Baydenin seçki manifestində ilk diqqət İranın nüvə məsələsi olan nüvə silahının yayılması məsələsidir. Bayden İranın nüvə sazişinə qayıtmağı təklif edir (Zhichao, 2021: 30-37). İkinci diqqət müharibə və ABŞ-ın Yaxın Şərqdəki hərbi gücü məsələsidir. ABŞ Yəməndəki vətəndaş müharibəsini dayandıracaq. Üçüncüsü, müttəfiqlərlə münasibətdir. Bayden ABŞ və regional müttəfiqləri arasında ABŞ-ın insan haqlarına və digər demokratik dəyərlərə vurğunu ehtiva edən münasibətləri yenidən qurmağa çalışır (The American Presidency Project, 2020). Bu məqalə Trampın Yaxın Şərq siyasəti ilə Baydenin Yaxın Şərq siyasətini bu üç aspektdə ardıcılıqla müqayisə edəcək. Bu məqalə Tramp və Baydenin Yaxın Şərq siyasətinin əsas xüsusiyyətlərini və dəyişikliklərini göstərəcək və ABŞ-ın Yaxın Şərq siyasəti ilə bağlı gələcək araşdırmalara kömək edəcək.

Trampın İranın nüvə problemi ilə bağlı siyasəti.

8 may 2018-ci ildə Prezident Tramp ABŞ-ın “İran nüvə sazişi (White House, 2018) kimi xatırlanan Birgə Hərtərəfli Fəaliyyət Planından, JCPOA-dan çıxacağını açıqladı. Tramp administrasiyasının İrana qarşı müttəfiqlərlə çalışacağını, İrana qarşı əlavə sanksiyaların tətbiqi və rejimin qonşularını təhdid edən raket və silahların yayılmasına, global ticarətə və naviqasiya azadlığına toxunulmalıdır (National Public Radio, 2017). Bu, Obama administrasiyası dövründə ABŞ-İran münasibətlərinin sona çatması idi. Qeyd edək ki, Trampın Obamanın siyasətinə uyğunlaşması ABŞ-ın İran məsələsində əsas maraqlarının dəyişməsi demək deyil. Trampın açıqlamasına görə, ABŞ-ın İranın nüvə silahı əldə etməsinin qarşısını almaq öhdəliyinə sadıq qaldığını anlamaq açıq-aydın görünür. O, həmçinin Hörmüz boğazında naviqasiya azadlığını təmin etməli və İranın və ya onun Yaxın Şərqdəki bəzi ölkələrindəki vəkillərinin ABŞ-ın Yaxın Şərqdəki müttəfiqlərini birbaşa təhdid etməsinin qarşısını almalıdır (Alken, 2020). ABŞ-ın İran məsələsində əsas maraqları dəyişməyib, lakin Tramp administrasiyasının diplomatik strategiyası əhəmiyyətli dəyişikliklərə məruz qalıb. Ənənəvi Amerika xarici siyasəti ümumiyyətlə ondan ibarətdir ki, Birləşmiş Ştatlar beynəlxalq nizamı çoxtərəfli əməkdaşlıq çərçivəsində idarə etməyə çalışır. Trampın İranın nüvə problemi ilə bağlı xarici siyasətində dəyişikliyə səbəb olan iki amil var. Birincisi, Tramp administrasiyası daxilində ideoloji münaqişədir. Tramp administrasiyasını üç fraksiyaya bölmək olar: Millətçilər, Libertarist olmayan qeyri-müdaxiləçilər və beynəlmillətçilər, o cümlədən neokonservatorlar və iqtisadi beynəlmillətçilər (Leverett, Leverett, Zhinan, 2018: 185-198). Tramp administrasiyasının ikinci ilində millətçilər tədricən üstünlüyü ələ keçirdilər. Bu dəyişiklik Tramp administrasiyasının İran siyasətində dəyişikliyə səbəb oldu və nəticədə ABŞ-ın İranın nüvə sazişindən çıxmasına səbəb oldu. İkincisi, Tramp təbliğatda radikal İslamı və İslam terrorizmini İranla bağlayır ki, bu da Vaşinqton və Tehranın əməkdaşlıq imkanlarını daha da azaldır. Nəhayət, İranın nüvə sazişindən çıxmasından sonra İranın regional varlığını cilovlamaq üçün Tramp administrasiyası Səudiyyə Ərəbistanı və İsraili tam dəstəkləməyi, o cümlədən bir çox xarici siyasətdə və silah satışında iki ölkəyə üstünlük verməyi və regional koalisiya qurmağı seçdi. 2018-ci ilin sentyabrında Pompeo 6 Körfəz Əməkdaşlıq Şurası ölkəsinin və Misir və İordaniyanın xarici işlər nazirləri ilə kollektiv şəkildə görüşdü və bu 8 ölkə ilə “Yaxın Şərq Strateji Alyansı”nın yaradılmasını rəsmən elan etdi (Chang, 2019).

Baydenin nüvə problemi ilə bağlı siyasəti.

Vyananın 30 iyul 2021-ci ilə qədər ABŞ-ın rəhbərlik etdiyi qərb ölkələri ilə İran arasında İranın nüvə proqramı ilə bağlı altı raund danışıqlar apardığını nəzərə alaraq, Bayden İranın nüvə sazişinə qayıtmağa çalışıb. Tramp kimi Baydenin İrana qayıdışının da daxili siyasi mühitdə ictimai rəy əsası

var. Qlobal Məsələlər üzrə Çikaqo Şurasının və İran Sorğusunun bu yaxınlarda apardığı sorğunun təhlili göstərir ki, zaman keçdikcə sazişə dəstək azalsa da, Amerika və İran ictimaiyyətinin böyük bir hissəsi hələ də JCPOA-nı dəstəkləyir. Təxminən on amerikalıdan altısı (57%) ABŞ-ın nüvə silahlarına qarşı sərt məhdudiyyətlər müqabilində İrana qarşı bəzi beynəlxalq iqtisadi sanksiyaları ləğv edən sazişdə iştirakının tərəfdarıdır. Bununla belə, dəstək partiya mənsubiyyəti ilə müəyyən edilir (Witzig, 2021). Demokratların əksəriyyəti (74%), respublikaçıların azlığı (39%) ilə müqayisədə sazişi dəstəklədiyini bildirir. Qeyd edək ki, hər on amerikalıdan dördü (39%), o cümlədən respublikaçı respondentlərin əksəriyyəti (58%) ABŞ-ın iştirakına qarşı olduğunu bildirib. Daxili siyasətin dəstək dərəcəsi ilə yanaşı, Baydenin İran nüvə sazişinə qayıtmasının başqa bir açıq xüsusiyyəti “gecikmə strategiyasıdır”. Bayden administrasiyası İranın nüvə sazişi üzrə effektiv irəliləyiş əldə etməyə tələsmir (Aljazeera, 2020). Vyana Konfransı altı raunddan sonra dalana dirəndi, İran nümayəndəsi konfrans zamanı yeddi ziddiyyəti qeyd etdi, o cümlədən Bayden administrasiyası gələcək regional vəziyyətin bəzi məsələlərini İranın nüvə sazişinə bağlamağa ümid edirdi və Bayden administrasiyası bu barədə yazılı sənədləri İranın nüvə sazişindən çıxmayacağına əmin olmaq ucun imzalamaqdan imtina etdi. Ola bilər ki, Bayden administrasiyası İranla danışıqlarda üstünlük və təşəbbüs əldə etmək üçün bilərəkdən gecikdirmə strategiyasından istifadə edib. ABŞ sanksiyaları və “Covid 19” pandemiyasından təsirlənən İranın milli iqtisadiyyatı uzunmüddətli tənəzzülə uğrayıb, baxmayaraq ki, iranlılar pandemiya və xarici sanksiyaları İranın zəif iqtisadi göstəricilərini müəyyən edən ən mühüm amil kimi görmürlər (Kafura, 2021).

Trampın regional münaqişələr və ABŞ-ın hərbi mövcudluğu ilə bağlı siyasəti.

Yaxın Şərqdə genişmiqyaslı münaqişələrin və ABŞ-ın hərbi mövcudluğunun mövcud olduğu iki yer var: Suriya və İraq.

Suriya.

Obama administrasiyasının ilk günlərində Bəşər rejimini devirmək ABŞ-ın Suriyadakı vətəndaş müharibəsinə qarışmasının ən mühüm səbəblərindən biri idi. Bununla belə, zaman keçdikcə Tramp administrasiyası güclənən Çin-ABŞ strateji rəqabətinin və Yaxın Şərqin daralma strategiyasının təsiri altında, Tramp administrasiyası diqqətini İranın Suriyadakı gücünü azaltmağa və İŞİD-i məhv etməyə yönəltdi. İran və ona bağlı şiə milisləri ilə müqavilə bağlamaq ABŞ-ın Yaxın Şərqdəki mühüm geosiyasi planlarından biridir. Tramp administrasiyası ümid edirdi ki, İranın yaratdığı “Şiə Ayparası” cilovlanacaq və İran ittifaqını parçalayacaq, bu da əlaqəni çətinləşdirəcək və təcrid olunmuş nöqtələrə çevriləcək (Brandon, Weichert, 2017). Bu əsas məqsədlə müqayisədə İslam Dövləti ilə mübarizə Amerikanın dəyər ənənələrinə və müttəfiqlərinin təhlükəsizliyinə və regional vəziyyətin tarazlığına dair mülahizələrə əsaslanır, ABŞ-ın Yaxın Şərqdə öz maraqlarını qorumaq üçün yekun akta deyil. Bu iki məqsədlə yanaşı, Tramp administrasiyası Rusiyanın Suriya bölgəsindəki güclü təsirini də cilovlamaq istəyirdi. Lakin Suriya hökumət qüvvələrinin döyüş meydanında qazandığı qələbələrlə Rusiya və İranın Suriyada təsiri günü-gündən artır. Nəticədə ABŞ-ın Suriyanın siyasi vəziyyətinə təsiri getdikcə azalır və Rusiyanı cilovlamaq ümidi getdikcə xəyala çevrilir (Dongchao, 2020). İŞİD-in məğlubiyyəti ilə Trampın ABŞ-ın Suriyadakı hərbi varlığı ilə bağlı siyasəti dilemma ilə üzləşdi. Bir tərəfdən, daxili Yaxın Şərqdə yüksək investisiyalı hərbi mövcudluğa son qoymağı tələb etdi; digər tərəfdən ABŞ-ın regional təsirini və geosiyasi maraqlarını qoruyub saxlamaq zərurəti idi. Geri çəkilmə dalğasından sonra (18), ABŞ hələ də Suriyada 400-ə yaxın əsgəri qaldı.

İraq.

Tramp administrasiyasının İraq siyasəti açıq-aşkar mərhələ xüsusiyyətlərinə malikdir. 2019-cu ildən əvvəl Tramp administrasiyası açıq-aydın Obama administrasiyasının İraq siyasətinin bəzi hissələrini miras almışdı ki, bu da İranın İŞİD-ə qarşı müharibədə müttəfiq olmasa da, tərəfdaş ola biləcəyi anlayışına əsaslanırdı. Tramp administrasiyası hələ də İranın İraqdakı hadisələrini izləsə də, İranın bəzi hərəkətlərinə, məsələn, İraqda güclənən Xalq Səfərbərlik Birliklərinə (XQB) göz yumdu. 2019-cu ildən sonra, xüsusən də Bağdadi ABŞ qüvvələri tərəfindən öldürüldükdən sonra, İraqdakı ABŞ qüvvələrinin əsas vəzifəsi İranı izləməyə dəyişdi (Chicago Council Surveys, 2021). CBS telekanalına müsahibəsində Tramp bəyan edib ki, ABŞ hərbi qüvvələri İraqda təkcə İŞİD-ə

hücumu davam etdirməməli, həm də İranı müşahidə etmək üçün qalmalıdır. Tramp bildirib ki, ABŞ-ın İraqdakı bazası İranda nüvə silahı və ya digər şeylərlə bağlı fəaliyyətlər üçün monitoring mərkəzi rolunu oynayacaq. Hər halda, Tramp administrasiyası İraqdakı hərbi mövcudluğunun azaldılmasını dəstəkləyib. 2020-ci ilin sentyabr ayından etibarən Tramp administrasiyası İraqdakı hərbiçilərin sayını 5200-dən 3000-ə endirmək planlarını açıqlayıb (Mann Leverett, 2017).

Baydenin regional münaqişələr və ABŞ-ın hərbi mövcudluğu ilə bağlı siyasəti.

Suriya.

Bu günə qədər ABŞ-ın Suriyada hələ də 900-ə yaxın əsgəri var, o cümlədən bir sıra Yaşıl Berelilər. Birləşmiş Ştatlar Suriyadakı qüvvələrini artırıb-artırmayacağına aydınlıq gətirməyib, lakin Pentaqon və ABŞ-ın rəhbərlik etdiyi İŞİD-ə qalib gəlmək üçün Qlobal Koalisiya ABŞ-ın İŞİD-lə mübarizə üçün Suriyada daha kiçik hərbi varlığını saxlamağa davam edəcəyini açıqlayıb. Bayden administrasiyası üçün ABŞ Suriya məsələsinə o qədər də qarışmayacaq, lakin Suriyadakı təsirini hələ də saxlamalıdır (Rehmanpour, 2021). 2020-ci il seçkilərində Baydenin manifestində. Bayden elan etdi ki, o, vətəndaş cəmiyyəti və demokratiya tərəfdarları ilə yerdə dayanmağı və daha çox suriyalının səsini çıxarmaq üçün siyasi nizamlamanın formalaşmasına kömək etməyi öhdəsinə götürəcək. Bayden administrasiyası Suriyadakı insan hüququndan hərbi müdaxilədən başqa qeyri-dövlət müttəfiqlərini dəstəkləmək üçün istifadə edir və İraqda başlamış daha geniş yardım kanalını yenidən açan BMT qətnaməsini qəbul etmək şansı axtarır (Aljazeera, 2021). Çin və Rusiyanın nəzərində bu təklif Suriya üsyançılarına maskalanmış yardım idi, ona görə də təklif Çin və Rusiya tərəfindən rədd edildi. Çin və Rusiyanın veto qoymasına baxmayaraq, 2021-ci il martın 30-da ABŞ "Suriya böhranına cavab vermək üçün 596 milyon dollardan çox yeni humanitar yardım" təqdim etdi (Aljazeera, 2021).

İraq.

Əfqanıstandakı qoşunların çıxarılması ilə müqayisədə, Bayden administrasiyası üçün İraqda eyni şeyi etmək çətindir. Ötən ilin dekabrında Bağdadda Yaşıl Zona hücumundan sonra Birləşmiş Ştatlar İranın dəstəklədiyi şüa silahlı qruplaşmalarını sıxışdırmaq üçün səylərini artırıb. 25 fevral 2021-ci ildə ABŞ qüvvələri Suriyanın şərqində İranın dəstəklədiyi qeyri-dövlət milis qruplarının istifadə etdiyi infrastruktura hədəfli hərbi zərbə endirdi (The American Presidency Project, 2021). İraqın baş naziri Mustafa Kadiminin Ağ Evdə prezident Co Baydenlə görüşündən sonra ABŞ ilin sonuna qədər ABŞ-ın İraqdakı hərbi missiyasını sırf məsləhət roluna çevirmək qərarına gəlib ki, bu da ABŞ-ın döyüş missiyasının rəsmi başa çatması deməkdir. İraqda, Birləşmiş Ştatlar hələ də İraq rejiminin sabitliyini qorumaq və İranın İraqdakı hərəkətlərini cilovlamaqla bağlı iki əsas problemlə üz-üzədir. Buna görə də, dəyişiklik nə olursa olsun, İraqda yerləşdirilən ABŞ qoşunlarının sayı həmişə əhəmiyyətli sayda olacaq və ABŞ-ın Yaxın Şərqdəki maraqlarını təmin etmək üçün İraq hökuməti ilə uzunmüddətli hərbi əməkdaşlıq əlaqələri qorunub saxlanılacaq (Brandon, Weichert, 2017).

Nəticə

Asiyanın getdikcə daha vacib strateji mövqeyi ilə ABŞ-ın Yaxın Şərq strategiyasının dəyişməsi üçün çox yer yoxdur. Bayden administrasiyası qismən Tramp administrasiyasının Yaxın Şərq strategiyasını və həyata keçirməyə ümid etdiyi məsələləri miras aldı. Bayden administrasiyası Tramp administrasiyasının Yaxın Şərqdə daralma strategiyasını miras aldı. Bu strategiyanın rəhbərliyi altında Bayden administrasiyası, Tramp administrasiyası kimi, Yaxın Şərqdə hərbi xərcləri azaltmağa sadıqdır. Bayden administrasiyasının Yaxın Şərqdəki əsas problemləri dəyişməyib. Məsələ İranın nüvə problemi və İranın İraq və Suriyada genişlənməsi məsələsi olaraq qalır. Əsas məsələ müəyyən edildikdə, Bayden administrasiyası da əvvəlki administrasiya kimi terrorizmi ABŞ-ın hədəfi hesab edir. Bayden administrasiyasının Trampın Yaxın Şərq siyasətinə etdiyi dəyişikliklərin gələcəyi qeyri-müəyyəndir. ABŞ-ın Yaxın Şərq siyasətinin əsas məsələsi ondan ibarətdir ki, ABŞ daralma strategiyasını rəhbər tutaraq Yaxın Şərqdə sabitlik axtarır. Bununla belə, Yaxın Şərqdəki nisbətən sabit vəziyyət ABŞ-ın hərbi gücünün söz sahibi olmaqda

effektivliyinin aşağı düşdüyü və ABŞ-ın söz gücünə sahib olmaq üçün Yaxın Şərqi tikintisinə, xüsusən də onun inkişaf vizyonuna sərmayə qoyması deməkdir.

Baxmayaraq ki, Bayden administrasiyası İranın nüvə problemini həll etmək və ABŞ-ın mövcud milli şərtləri ilə məhdudlaşan regional insan hüquqları məsələlərinə diqqət yetirmək üçün çoxtərəfli əməkdaşlıq çərçivəsini yenidən müdafiə etsə də, Bayden administrasiyasının sərmayəsi hələ də kifayət deyil. Bundan əlavə, Bayden administrasiyası İrana qarşı sanksiyalardan əl çəkmədiyi üçün İranın nüvə problemi hələ də ciddi problemlərlə üzləşir. Baydenin Yaxın Şərqdəki insan haqları siyasəti Yəmən və Suriyaya yardımdan əlavə, Səudiyyə Ərəbistanına təzyiq və Tramp dövründən bəri ABŞ-Səudiyyə münasibətlərinin yenidən qurulmasına bənzəyir. Bu siyasət Yaxın Şərqdəki amerikalı tədqiqatçılar tərəfindən tənqid edilib və ABŞ-Səudiyyə münasibətlərinin pisləşməsinə səbəb ola bilər.

Xülasə, Baydenin Yaxın Şərq siyasəti Tramp administrasiyasının Yaxın Şərq siyasətini miras alıb, lakin bu, daha çox dəyişiklikdir. Mövcud məlumatlara əsasən, Birləşmiş Ştatlar üçün Yaxın Şərqi tərk etmək çətin, həmçinin Birləşmiş Ştatlar üçün Yaxın Şərqdə daha böyük nailiyyətlər əldə etmək və irəliləyiş əldə etmək çətinidir.

Ədəbiyyat

1. Zhichao, T. (2021). The development trend of the Biden administration's Middle East policy. *Contemporary World* (04), p.30-37. doi:10.19422/j.cnki.ddsj.2021.04.005.
2. The American Presidency Project. (2020). Campaign Press Release-Fact Sheet: Joe Biden and the Arab American Community: A Plan for Partnership. August 29. <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/campaign-press-release-fact-sheet-joe-biden-and-the-arab-american-community-plan-for>
3. White House. (2018). Remarks by President Trump on the Joint Comprehensive Plan of Action, 8 may. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-joint-comprehensive-plan-action/>
4. National Public Radio. (2017). Transcript: Trump's Remarks On Iran Nuclear Deal. October 13. <https://www.npr.org/2017/10/13/557622096/transcript-trump-s-remarks-on-iran-nuclear-deal>
5. Alken, A. (2020). The Trump administration's adjustment to Iran's foreign policy (Master's thesis, Diplomatic Academy). <https://kns-cnki-net-443.webvpn.sysu.edu.cn/KCMS/detail/detail.aspx?dbname=CMFD202002&filename=1020734161.nh>
6. Leverett, F., Leverett, H., Zhinan, C. (2018). Trump's turn in US Iran policy: understanding its motivations and strategic consequences. *China International Strategic Review* (02), p.185-198. doi:CNKI:SUN:LZJG.0.2018-02-014.
7. Chang, L. (2019). An analysis of the Trump administration's Iran policy. Also on its counter-movements in the Middle East. *Peace and Development* (06), 39-52+131-132. doi:CNKI:SUN:HPFZ.0.2019-06-003.
8. Witzig, L. (2021). As Iran and the United States Negotiate, Both Publics Support Original JCPOA, 8 april. <https://www.thechicagocouncil.org/commentary-and-analysis/blogs/iran-and-united-states-negotiate-both-publics-support-original-jcpoa>
9. Aljazeera. (2020). Frustrated by delays in arms sales to Saudi Arabia, Trump administration considers ending congressional reviews. June 26. <https://www.aljazeera.net/news/politics/2020/6/26>
10. Kafura, C. (2021). Despite Early Outbreak and Heavy Toll, Iranians are Proud of Iran's COVID-19 Response. April 2. <https://www.thechicagocouncil.org/commentary-and-analysis/blogs/despite-early-outbreak-and-heavy-toll-iranians-are-proud-iran-covid>
11. Brandon, J., Weichert. (2017). Trump's Syria Policy is About Containing Iran. September 27. <https://amgreatness.com/2017/09/22/trumps-syria-policy-is-about-containing-iran/>
12. Dongchao, Z. (2020). Research on the Syrian Policy of the Trump Administration of the United States. *Regional and Global Development* (01), 77-87+156-157. doi:CNKI:SUN:QYQQ.0.2020-01-007.

13. In December 2018, Trump suddenly announced the withdrawal of troops from Syria, which caused a great backlash in the United States, and the opposition to the withdrawal was loud. The chairman of the US Senate Foreign Relations Committee, Bob Corke, said that Trump made serious mistakes without sufficient discussion before making major decisions.
14. Chicago Council Surveys. (2021). [Graph illustration the US public opinion on participating in JCPOA January 29, 2021]. Democrats and Republican Diverge on Iran Agreement. Retrieved from <https://www.thechicagocouncil.org/commentary-and-analysis/blogs/iran-and-united-states-negotiate-both-publics-support-original-jcpoa>
15. Mann Leverett, H. (2017). Why Trump's Foreign Policy Is Dangerous, 9 July. <https://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2017/07/trump-foreign-policy-dangerous-170708093805747.html>.
16. Rehmanpour, M. (2021). Nuclear negotiations. Iranian remarks on the US position and Tehran intends to exploit new pressure tools. July 30. <https://www.aljazeera.net/news/2021/7/30>
17. Aljazeera. (2021). He sent a security delegation to Washington. Netanyahu: Returning to the nuclear agreement with Iran is a threat to Israel. April 23. <https://www.aljazeera.net/news/politics/2021/4/23>
18. Aljazeera. (2021). Amid Iranian optimism for a breakthrough within weeks.. Mossad quotes Biden: Washington is not about to return to the nuclear agreement. April 23. <https://www.aljazeera.net/news/politics/2021/5/3>
19. The American Presidency Project. (2021). Press Release - Readout of President Joseph R. Biden, Jr. Meeting with President Reuven Rivlin of Israel. June 28. <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/press-release-readout-president-joseph-r-biden-jr-meeting-with-president-reuven-rivlin>

Göndərilib: 06.04.2023

Qəbul edilib: 16.05.2023